

Cytostatikabehandling

Cytostatika är ett samlingsnamn för en typ av läkemedel som används för att behandla cancer. Behandlingen kan ha olika syften; att bota sjukdomen, hindra återfall, förlänga livet och lindra symtom. Läkemedlen kallas ibland även för cellgifter eller kemoterapi. En del av läkemedlen förhindrar att cancercellerna blir fler. Andra läkemedel gör att cancercellerna förstör sig själva.

En cytostatikabehandling kan bestå av flera olika cytostatika. Cytostatika kan ges som enda behandling eller i kombination med andra behandlingar, till exempel före eller efter en operation. Det ges ofta i så kallade kurer med vissa tidsintervall. Mängden cytostatika du får anpassas individuellt.

Så går det till

Cytostatika får du antingen direkt i blodet via dropp eller tar som tabletter eller kapslar.

Om du ska få cytostatika via dropp får du en infart i blodomloppet, till exempel subkutan venport eller PICC-line.

Tabletter och kapslar med cytostatika tar du själv hemma. De får inte delas eller krossas. Använd sked eller engångshandskar när du tar i dem. Diska skeden, släng handskarna och tvätta händerna direkt efteråt. Tabletter och kapslar som du inte har använt ska du lämna tillbaka till ett apotek.

Biverkningar

Cytostatika påverkar även friska celler och du kan därför få biverkningar av behandlingen. Olika cytostatika ger olika biverkningar och olika personer reagerar olika. Det finns inget samband mellan biverkningar och behandlingens effekt. I läkemedelsbeskrivningen ser du vilka biverkningar din behandling kan ge. För att förebygga allergiska reaktioner kan du få kortison och antihistamin i samband med behandlingen.

Uppföljning av dina blodvärden

Cytostatikabehandlingen kan göra att blodvärdena försämras. Du får därför lämna blodprov före, under och efter en kur. Om något av provsvaren är avvikande kontaktas du för att man ska kunna planera din fortsatta behandling. Om du inte hör något genomför du din behandling som planerat och fortsätter att lämna blodprover enligt remissen.

Hantera kroppsvätskor säkert

Kroppen gör sig av med resterna av cytostatikan via olika kroppsvätskor, till exempel urin, svett och sädesvätska. Mängden cytostatika i kroppsvätskorna är störst direkt efter en kur. Olika läkemedel tar olika lång tid att få ur kroppen, men följande rekommendationer gäller generellt:

Var försiktig med dina kroppsvätskor under pågående behandling och de 5 första dygnet efter avslutad behandling:

- Torka upp spill av kroppsvätskor med engångsmaterial. Lägg avfallet i en plastpåse, knyt ihop den och släng direkt i soporna. Tvätta ytan med rengöringsmedel och vatten.
- Om någon annan hanterar dina kroppsvätskor ska hen alltid använda engångshandskar.
- Om du svettas så att kläder och lakan blir blöta bör du duscha och byta kläder och sängkläder.
- Tvätta tyger som fått spill av kroppsvätskor på sig direkt om det går, helst skilt från annan tvätt. Använd vanligt tvättmedel. Om det inte går att tvätta direkt, kan du lägga tvätten i blöt eller förvara den i en sluten plastpåse så länge.

3. BEHANDLING

Cytostatikabehandling

- Sitt ner på toaletten för att undvika att stänka urin. Fäll ner locket innan du spolar, och spola två gånger. Om du använder mulltoalett, utedass eller torrtoalett, strö kalk eller toalettströ efter besöket.
- Lägg inkontinensskydd, blöjor och stomipåsar i en plastpåse och släng direkt i soporna.
- Knyt ihop kateterpåsar utan att tömma dem. Lägg dem i en plastpåse och släng direkt i soporna.

Cytostatika utsöndras även via sädesvätska. Använd därför kondom vid sex inom 24 timmar efter behandlingen för att skydda din partner. Kondom ger också ett bra skydd mot infektioner. Du ska inte amma under pågående behandling och 3 månader efteråt.

Graviditet

Det är viktigt att du inte blir gravid eller gör någon gravid under behandlingen, eftersom läkemedlen kan påverka fostret. Cytostatika kan påverka fostret upp till 6 månader efter avslutad behandling. Använd därför säkra preventivmedel. Ibland behövs dubbelt skydd, eftersom biverkningar som diarré eller direkt påverkan av cancerläkemedlet kan göra att p-piller inte räcker som ensamt skydd.

Andra läkemedel, naturläkemedel, kosttillskott och kost

Oftast går det bra att ta dina vanliga läkemedel under cytotstatikabehandlingen, men du kan behöva göra uppehåll eller ändra dosen. Du och din läkare går igenom dina läkemedel innan behandlingen startar. Det är viktigt att du även berättar om du tar naturläkemedel, hälsokostpreparat eller vitaminer. Effekten av vissa cytotstatika kan påverkas av vissa livsmedel och preparat, till exempel grapefrukt, grapefruktjuice, johannesört och granatäpplen.

Tandläkarbesök

Det brukar vara okej att gå till tandläkaren för en vanlig kontroll under cytotstatikabehandlingen, men prata med din läkare innan du går igenom större ingrepp som att göra en rotfyllning eller dra ut en tand. Undvik även att träffa en tandhygienist när du är som mest infektiöskänslig, det vill säga under en kur och 1–2 veckor efteråt. Prata med din läkare innan du går till tandläkaren och informera din tandläkare om att du behandlas med cytotstatika.

Övrigt att tänka på

- Fråga din läkare om det är lämpligt att du vaccinerar dig före eller under din behandling.
 - Behandlingen är inget hinder för att få massage, men din sjukdom kan vara det. Prata med din läkare. Beröring och taktill massage går alltid bra.
- Läs mer på [1177.se](https://www.1177.se). Sök på Cytostatikabehandling och Att lämna blodprov.